

УДК 373.5.016:[81'243:811.161.1]

DOI: 10.26565/2227-8877-2021-93-08

Критерії відбору прецедентних феноменів культури для навчання іноземної мови

Гостра К. В.

асистент кафедри перекладу та слов'янської філології

Криворізького державного педагогічного університету; e-mail: gostra555@gmail.com;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2266-492X>; GOOGLE SCHOLAR: <https://scholar.google.com.ua/citations?user=tvLqe9AAAAAJ&hl=uk>* RESEARCH GATE: https://www.researchgate.net/profile/Kateryna_Hostr

(Кривий Ріг)

Володіння іноземною мовою не означає, що людина має певний словниковий запас і володіє граматичним мінімумом, бо цього замало, щоб вона стала повноцінним учасником міжкультурної комунікації. Той, хто вивчає іноземну мову, може стати активним і повноправним учасником міжкультурного діалогу за умови сформованості в нього вторинної мовної особистості. Розвиток такої особистості забезпечується оволодінням прецедентними феноменами культури, які містять національну, соціокультурну, історичну інформацію, та є показником її сформованості. У статті запропоновано систему критеріїв відбору прецедентних феноменів культури для уроків іноземної мови. Схарактеризовано прецедентні феномени культури як засіб формування вторинної мовної особистості. З'ясовано, що вторинна мовна особистість – це комунікативно-активний суб'єкт, який легко включається в міжкультурну комунікацію та здатен правильно продукувати мовленнєву поведінку в певній ситуації міжкультурного спілкування. Прецедентні феномени культури, які є когнітивними структурами, сформованими в пізнавальній базі носіїв мови на основі їхнього соціокультурного та національно-історичного досвіду, сприяють формуванню іншомовної картини світу, набуттю навичок міжкультурного спілкування. Визначено, що критерії відбору прецедентного феномену культури – це властивості, що дозволяють включити його до змісту уроку як дидактичний матеріал. Виділено систему критеріїв відбору прецедентних феноменів культури, яка складається із основних (інформативність, номінативність, прагматичність, уживаність) і факультативних (програмність, міжкультурна зв'язаність) критеріїв. Припущено, що включення прецедентних феноменів культури як дидактичного матеріалу до змісту уроків іноземної мови може зробити його ефективнішим, забезпечити актуалізацію міжпредметних зв'язків, сприяти формуванню вторинної мовної особистості та міжкультурної компетентності.

Ключові слова: вторинна мовна особистість, критерії відбору, прецедентні феномени культури.

Hostra K. Criteria for the selection of precedent cultural phenomena for teaching foreign languages. Proficiency in a foreign language does not mean that the individuals possess a certain lexicon and grammatical minimum as this is not enough for them to become full participants of the intercultural communication. Foreign language learners can become active and full participants of the intercultural dialogue if they retain a developed secondary linguistic personality. The latter's development is provided for through the acquisition of the precedent cultural phenomena, which comprise national, socio-cultural and historical information and indicate its availability. The article proposes a system of criteria for the selection of precedent cultural phenomena as a teaching material for the foreign language classes. The paper characterizes the precedent cultural phenomena as a means of secondary linguistic personality formation. It has been established that an individual possessing the secondary linguistic personality is a communicatively active subject that is readily engaged in the intercultural communication and is able to produce appropriate verbal behavior in a given situation of the intercultural communication. Precedent cultural phenomena, which are cognitive structures formed in the native speakers' mental base relying on their socio-cultural and national-historical experience, contribute to the development of the foreign-language speakers' worldview and the skills of intercultural communication. It was found that the criteria for selecting a precedent cultural phenomenon are the properties that allow it to be included in the content of teaching as a teaching material. The author suggests the system of the said criteria comprising the basic (informative, nominative, pragmatic and applicable) and optional (programme-relat-

ed, intercultural-related) criteria. It was assumed that the inclusion of precedent cultural phenomena as a teaching material in the content of the foreign language teaching may make it more effective, ensure the actualization of interdisciplinary relations, and contribute to the development of the secondary linguistic personality and students' intercultural competence.

Key words: precedent phenomena of culture, secondary linguistic personality, selection criteria.

1. ВСТУП

В умовах глобалізації володіння іноземними мовами є обов'язковою умовою для формування компетентної особистості, що готова до здійснення міжкультурної комунікації. Саме тому іншомовна освіта прагне знайти найефективніші інструменти формування міжкультурної компетентності. Серед великої кількості питань, над розв'язанням яких працюють методисти і дослідники багатьох країн, є головне – формування вторинної мовної особистості. Нерідко виникають ситуації, коли повністю, на перший погляд, зрозумілий вислів, іноземець розуміє неправильно або ж не розуміє взагалі. Такі ситуації можливі, коли висловлювання включає в себе кодифіковану інформацію, для розуміння якої необхідно звернутися до культури, історії, традицій народу мови, яка вивчається. Одиниці, які несуть в собі таку інформацію називають прецедентними.

Історія прецедентності в мовознавстві бере свій початок у працях Ю. М. Караулова, думки якого розвинули В. П. Гудков, В. В. Красних, Ю. Є. Прохоров, Г. Г. Слишкін та ін. Зауважимо, що в англійських дослідженнях цей термін не використовується, однак активно вивчаються особливості функціонування фразеологізмів у різних дискурсах, їх дидактичний потенціал (А. Кім, А. Міллер, С. А. Спренгер, В. Й. М. Левент, Г. Кемпена, Й. И. Ліонтас, Ф. Н. Роман, С. Фідлер, Ц. Фуриасі, Я. М. Функке, А. С. Хошніа та Х. Р. Довлатабаді, Чун-Тинг Хсу, Ф. М. М. Цитрона, Ц. Цаціарі, А. М. Якобс та ін.). Прецедентні феномени культури активно досліджуються у художньому дискурсі (Т. Є. Бистрова, О. А. Нахімова та ін.). Питанням художнього перекладу прецедентних феноменів займаються Д. Є. Ветрова, О. В. Ребрій, Г. В. Тащенко, А. О. Шагаєва, Ж. А. Храмушина. Не залишається поза увагою науковців (Т. В. Акашева, І. Г. Горова, Н. М. Горова, К. В. Гостра, Г. Р. Дільмухамедова, І. Дулебова, О. Б. Каневська, О. В. Маркевич, Н. М. Рахімова, Е. Б. Ушакова та ін.) методичний аспект даної проблеми: обґрунтовано необхідність включення прецедентних феноменів культури в процес навчання іноземної мови, схарактеризовано прецедентний текст як одиницю когнітивного рівня, визначено особливості роботи з прецедентними текстами на уроках іноземної мови. Низку статей (Н. Ю. Баранова, Г. Р. Дільмухамедова, І. Дулебова) присвячено проблемі виділення критеріїв відбору прецедентних текстів для навчальних цілей. На нашу думку, запропоновані дослідниками критерії вимагають уточнення, деталізації, що і зумовлює а к т у а л ь н і с т ь дослідження.

Зважаючи на усе викладене вище, м е т а дослідження – розробити систему критеріїв відбору прецедентних феноменів культури як дидактичного матеріалу для уроків іноземної мови.

Реалізація мети передбачає вирішення таких завдань:

- схарактеризувати прецедентні феномени культури як засіб формування вторинної мовної особистості;
- визначити критерії відбору прецедентних феноменів культури;
- виявити роль критеріїв відбору прецедентних феноменів культури в процесі формування вторинної мовної особистості.

2. РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

2.1. Прецедентні феномени культури як засіб формування вторинної мовної особистості.

Об'єкт дослідження – процес формування вторинної мовної особистості засобами прецедентних феноменів культури.

Предмет – критерії відбору прецедентних феноменів культури як дидактичного матеріалу.

Наше дослідження є поліаспектним, тому що стосується не лише лінгводидактичних питань (роль прецедентних феноменів у формуванні вторинної мовної особистості, розробка критеріїв відбору прецедентних феноменів культури для уроків іноземної мови), але й лінгвістичних (визначення понять «прецедентний феномен культури», «вторинна мовна особистість»).

2.2. Визначення понять «прецедентний феномен культури» та «вторинна мовна особистість»

Уживаний в сучасній методиці іноземних мов термін «прецедентний феномен» виник завдяки теорії прецедентності Ю. М. Караулова, який виділив прецедентні тексти, трактуючи їх як тексти, значимі для особистості в пізнавальному та емоційному відношеннях, що мають надособистісний характер [11, с. 216]. Подальший розвиток ця теорія здобула в працях Н. Д. Бурвікової, Д. Б. Гудкова, І. В. Захаренко, В. Г. Костомарова, Ж. В. Колоїз, В. В. Красних, Ю. Є. Прохорова, І. В. Сахарук, Г. Г. Слишкіна та ін.

Зазначимо, що до сьогодні серед науковців немає одностайної думки щодо тлумачення цього поняття. Так, Д. Б. Гудков трактує термін «прецедентний феномен» як особливу групу вербальних або вербалізованих феноменів, які відносяться до національного рівня прецедентності [5, с. 106]. І. В. Богданова та І. В. Сахарук розглядають їх як суспільне, історичне або культурне явище, текст або особу, які є широко відомими і значущими для певної соціальної спільноти та до

яких здійснюється регулярна апеляція в дискурсі [3, с. 190; 18, с. 130]. Зважаючи на національний, культурний, соціальний та історичний компоненти значення, властиві прецедентним феноменам культури, визначаємо їх як когнітивні структури, сформовані в пізнавальній базі носіїв мови на основі їх соціокультурного та національно-історичного досвіду [10, с. 308].

Безсумнівно, метою навчання мови є формування мовної особистості. Поняття «вторинна мовна особистість», уведені в лінгводидактику І. І. Халєєвою, є фактичною конкретизацією поняття «мовна особистість» у межах міжкультурної комунікації. Тому в контексті іншомовної освіти метою є формування вторинної мовної особистості.

У сучасних дослідженнях знаходимо цілу низку тлумачень терміну «вторинна мовна особистість». Як сукупність здібностей людини до іншомовного спілкування на міжкультурному рівні, що означає адекватну взаємодію з представниками інших культур, вторинна мовна особистість розглядається в статтях І. А. Фектістової та А. А. Лазаревої [21, с. 77], Н. А. Камайданової та О. Л. Косован [12, с. 196]. Останні уточнюють, що ця взаємодія може відбуватися не лише в реальному, але й у віртуальному міжкультурному просторі [12, с. 196]. На думку В. В. Катерміної та О. М. Логутенкової, готовність до міжкультурної взаємодії – це, по-перше, оволодіння вербально-семантичним кодом мови, який репрезентує мовну картину світу носіїв мови, яка вивчається, по-друге, концептуалізація знань про картину світу [21, с. 77]. І. В. Борисова підкреслює, що поняття «вторинна мовна особистість» побудовано на тезі: в основі іншомовної комунікації, характерної для певної лінгвокультурної спільноти, знаходиться інша картина світу, розкриття (знайомство) з якою під час навчання іноземних мов забезпечує прояв у тих, хто вивчає, особливостей вторинної особистості, а отже, успішність володіння іншою мовою і культурою [4, с. 32–33]. За Ю. М. Жигалкіною, до вторинної мовної особистості відносяться ті, хто володіє іншою мовною картиною, тобто «вербально-поняттєвим кодом нерідної мови» [9, с. 36].

На наш погляд, вторинна мовна особистість – це комунікативно-активний суб'єкт, який легко включається в міжкультурну комунікацію та здатен правильно продукувати мовну поведінку в тій чи іншій ситуації міжкультурного спілкування [10, с. 229]. На нашу думку, саме прецедентні феномени культури сприяють формуванню іншомовної картини світу, формуванню навичок міжкультурного спілкування. Наша точка зору ґрунтується на дослідженнях інших учених. Так, О. В. Ребрій та Г. В. Ташенко зауважують, що вживання у тексті прецедентного імені вимагає високого рівня міжкультурної компетенції [17, с. 275–276]. У статті Н. Ю. Баранової та Е. А. Аввакумової підкреслюється, що робота з прецедентними текстами на заняттях з російської мови забезпечує повноцінне сприймання та розуміння ін-

формації [1, с. 82]. В. В. Катерміна та О. М. Логутенкова вказують, що оволодіння концептуальною картиною світу дозволяє людині зрозуміти нову для неї соціальну дійсність, нову культуру [13, с. 44–45].

Дослідники підкреслюють важливість включення прецедентних феноменів культури до одиниць вивчення під час викладання іноземних мов, тому що вони є одиницями формування когнітивного рівня вторинної мовної особистості (К. В. Потьомкіна [16]), входять до ядра когнітивної бази (В. С. Тихонович, Л. С. Андрєєва [19, с. 192–195]). Зауважимо, у процесі інтерпретації прецедентних феноменів виникають ситуації, які значною мірою ускладнюють міжкультурну комунікацію, іноді унеможливають її. Тому задля попередження виникнення таких проблем необхідно включати прецедентні феномени культури до процесу формування вторинної мовної особистості.

Таким чином, прецедентні феномени культури – один із компонентів і показників сформованості вторинної мовної особистості. Саме високий рівень її сформованості дозволяє людині стати повноцінним учасником міжкультурного діалогу.

2.3. Система критеріїв відбору прецедентних феноменів культури

Проблема розробки критеріїв відбору прецедентних феноменів культури активно розробляється сучасними методистами. Так, С. Ф. Доміннікова вказує, що основа для виділення критерію – функціональна ознака [7]; Н. Ю. Баранова визначає критерії відбору: частотність, доступність, семантична незалежність [2]; І. Дулебова розв'язує питання «ядра» та «периферії» прецедентних феноменів за допомогою асоціативного тесту з поняттями-стимулами [8].

На нашу думку, в основу розробки критеріїв відбору прецедентних феноменів культури, у відповідності до запитів сучасної мовної освіти, необхідно покласти текстоцентричний та інтегрований підходи. Як зазначають науковці, текстоцентричний підхід є методологічним орієнтиром в організації навчання іноземної мови. О. Г. Федорцова на прикладі англійської мови доводить, що цей підхід сприяє розумінню, що іноземна мова – це не окрема знакова система, це спосіб передачі картини світу, а без пізнання світу загалом неможливо пізнати мову [20, с. 78]. Текстоцентричний підхід дозволяє вивчати мову як цілісну систему, – підкреслює О. А. Павлик [15, с. 109]. Зазначимо, що інтегрований підхід до мовного навчання є не менш важливим, тому що передбачає вивчення поняття або явища із залученням суміжних наук. Погоджуємося з думкою, висловленою З. Ф. Юсубовою: тексти на уроках іноземної мови використовуються не лише для збагачення мовних знань, але й для збагачення культурологічних знань [22, с. 266]. Є. Ю. Колишева підкреслює важливість використання художніх текстів у процесі навчання мови, так як регулярна ор-

ганізація спостереження учнів над взаємозв'язком між мовними та літературними явищами дозволить побачити в мовних засобах не просто правила та схеми, використання яких сприяє успішному виконанню вправ і тестів, але й живий матеріал, за яким стоїть певний смисл, що забезпечить вдумливе відношення до мови при створенні власних текстів [14, с. 141]. На наш погляд, матеріалом для вивчення іноземної мови мають стати тексти художніх творів, які стали світовим художнім надбанням та вивчаються на уроках літератури. Отже, саме використання текстоцентричного та інтегрованого підходів підвищує ефективність та якість формування вторинної мовної особистості на уроках іноземної мови, мотивує учнів і сприяє зміцненню міжпредметних зв'язків.

У межах нашого дослідження доцільно виділити критерії відбору тексту для уроків іноземної мови. Поділяємо точку зору Г. Р. Дільмухаметової, що текст повинен бути: концептивним (містити концепти, що відображають традиції, цінності народу); дидактичним (мати виховний потенціал); ензитивним (відповідати віковим і психологічним особливостям розвитку учнів); інформативним (виконувати навчальну та пізнавальну функції) [6, с. 724–725]. Тому критеріями відбору текстів як дидактичного матеріалу є концептивність, дидактичність, ензитивність, інформативність.

На нашу думку, критерії відбору прецедентного феномену культури – це властивості, які дозволяють включити прецедентний феномен як дидактичний матеріал до змісту уроку іноземної мови. Ми пропонуємо систему відбору прецедентних феноменів культури на основі інтегрованого та текстоцентричного підходів, а також враховуємо, що критеріями відбору текстів як дидактичного матеріалу є концептивність, дидактичність, ензитивність та інформативність. Виділяємо основні та факультативні критерії, які утворюють систему. Основні критерії – це такі, яким прецедентний феномен відповідає обов'язково, факультативним же критеріям феномен може і не відповідати, але вони дають додаткову інформацію про одиницю, яка вивчається. До основних критеріїв відносимо: 1) інформативність – прецедентний феномен повинен мати пізнавальну та навчальну цінність; 2) номінативність – називати історичну особу, літературного або міфічного героя, позначати історичне явище, факт та ін.; 3) прагматичність – мати емоційне та оцінне забарвлення; 4) вживаність – прецедентний феномен повинен активно використовуватися носіями мови. Факультативні критерії: 1) програмність – феномен або його джерело (художній текст) повинен входити до шкільної програми; 2) міжкультурна зв'язаність – прецедентний феномен функціонує не лише в мові країни, де виник, а став надбанням світової культури.

2.4. Роль критеріїв відбору прецедентних феноменів культури в процесі формування вторинної мовної особистості

На нашу думку, врахування системи визначених критеріїв відбору прецедентних феноменів культури в процесі навчання іноземної мови може сприяти формуванню вторинної мовної особистості. По-перше, критерії відбору можуть допомогти підібрати не лише необхідні, але й доцільні прецедентні феномени як дидактичний матеріал, що значно розширює словниковий запас учнів, сприяє формуванню їхньої лексичної та соціокультурної компетентностей. По-друге, цілеспрямована робота з прецедентними феноменами культури та з їх джерелами (текстами художньої літератури) на уроках мови і літератури може допомогти учням побачити «в дії» правила та явища мови, які були вивчені на уроках іноземної мови, а вчителів використовувати навчально-виховні можливості інтеграції навчальних предметів. По-третє, прецедентний феномен культури (художній текст), використаний на уроці, може сприяти кращому формуванню вторинної картини світу учнів, яка нерозривно пов'язана з формуванням вторинної мовної особистості. По-четверте, критерії відбору прецедентних феноменів культури можуть допомогти вчителів ефективніше та доцільніше використовувати час на уроці, адже систематична робота – запорука досягнення мети іншомовної освіти.

Дієвість та доцільність запропонованої системи критеріїв потребує експериментальної перевірки, в чому й полягає одна з перспектив подальшого дослідження.

3. ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Під час дослідження були отримані такі результати: 1) з'ясовано, що прецедентні феномени культури – один із компонентів і показників сформованості вторинної мовної особистості, який сприяє формуванню іншомовної картини світу, навичкам міжкультурного спілкування; 2) визначено, що критерії відбору прецедентного феномену культури – це властивості, що дозволяють включити його до змісту уроку як одиниці вивчення; 3) виділено систему критеріїв відбору прецедентних феноменів культури, яка складається із основних (інформативність, номінативність, прагматичність, вживаність) та факультативних (програмність, міжкультурна зв'язаність) критеріїв; 4) сформульовано припущення, що визначені нами критерії відбору прецедентних феноменів культури мають потенціал підвищення ефективності уроку, тому що можуть допомогти підібрати доцільний дидактичний матеріал, який може сприяти формуванню вторинної картини світу, а отже, і вторинної мовної особистості.

Перспективним напрямком дослідження вважаємо проведення низки експериментів, які доведуть або спростують ефективність запропонованих критеріїв відбору прецедентних феноменів культури задля навчальних цілей.

ЛІТЕРАТУРА

1. Аввакумова, Е. А., & Баранова, Н. Ю. (2015). Реализация феномена прецедентности в учебных пособиях и тренировочных тестах по русскому языку как иностранному. *Педагогическое образование на Алтае*, 2, 80–83.
2. Баранова, Н. Ю. (2016). *Критерии отбора прецедентных текстов в обучении русскому языку как иностранному*. Молодежь и XXI век: Материалы VI Международной молодежной конференции, 25–26 февраля. Курск, 22–27.
3. Богданова, І. В. (2016). *Сугестивний потенціал прецедентних одиниць в українському медійному дискурсі початку XXI ст.* (Дис. канд. філол. наук). Донецький національний університет, Вінниця.
4. Борисова, И. В. (2015). Особенности формирования вторичной языковой личности студентов неязыковых профилей. *Вестник МГОУ. Серия: Педагогика*, 1, 30–36.
5. Гудков, Д. Б. (2003). *Теория и практика межкультурной коммуникации*. Москва: Гнозис.
6. Дильмухаметова, Г. Р. (2014). Пословицы и поговорки как средство формирования этнокультурной компетентности учащихся на уроках родного языка. *Вестник Башкирского университета*, 2, 722–727.
7. Доминникова, С. Ф. (2019). *Лингвокультурологический ресурс прецедентных феноменов в обучении РКИ*. Материалы XX Международной научно-практической конференции, 3 октября Минск, 307–312.
8. Дулебова, И. (2016). Прецедентные феномены в процессе преподавания русского языка в словацких вузах. *Advances in Social Science, Education and Humanities Research*, 122, 231–234.
9. Жигалкіна, Ю. М. (2017). Вторинна мовна особистість у контексті міжкультурної комунікації. *Наукові праці Філологія. Мовознавство*, 282, 36–39.
10. Каневская, О. Б., & Гострая, Е. В. (2020). Модель формирования вторичной языковой личности посредством работы с прецедентными феноменами культуры на уроках русского языка как иностранного. *Интеграция образования*, 2, 296–315. DOI 10.15507/1991-9468.099.024.202002.296-315
11. Караулов, Ю. Н. (2010). *Русский язык и языковая личность*. Москва: Издательство ЛКИ.
12. Камайданова, Н. А., & Косован, О. Л. (2018). Лингвокогнитивные компетенции “вторичной языковой личности”. *Проблемы, перспективы и направления инновационного развития науки*, 194–198.
13. Катермина, В. В., & Логутенкова, О. Н. (2018). Вторичная языковая личность в контексте культуры. *Актуальные проблемы филологии и педагогической лингвистики*, 1 (29), 42–50. DOI: 10.29025/2079-6021-2018-1(29)-42-50.
14. Коляшева, Е. Ю. (2018). Интеграция языкового и литературного образования в контексте обучения литературе на основе текстоцентрического подхода. *Проблемы современного филологического образования*, XVI, 130–142.
15. Павлик, О. А. (2008). Текстотричний підхід до навчання української мови як другої (близькоспорідненої). *Педагогічні науки: збірник наукових праць*, 49, 108–112.
16. Потемкина, Е. В. (2013). Прецедентный текст как единица формирования когнитивного уровня вторичной языковой личности. *Актуальные вопросы современной филологии и журналистики*, 9, 62–68.
17. Ребрій, О. В., & Ташенко, Г. В. (2015). Прецедентні імена як проблема літературного перекладу. *Вісник ХНУ ім. В. Н. Каразіна. Іноземна філологія*, 81, 272–280.
18. Сахарук, И. В. (2015). Статус прецедентных единиц в системе интертекстуальных единиц современного украинского медийного дискурса. *Journal of Linguistics. Jazykovedný časopis*, 2, 127–143. DOI 10.1515/jazcas-2016-0003
19. Тихононович, В. С., & Андреева, Л. С. (2015). *Прецедентные феномены как компоненты русской языковой личности и пути включения их в учебные материалы по русскому языку как иностранному*. Международные отношения: история, теория, практика: материалы V научно-практической конференции молодых ученых факультета международных отношений БГУ. Минск, 192–195.
20. Федорцова, О. Г. (2020). Текстотричний підхід до навчання іноземної мови у ВНЗ. *Молодий вчений*, 3, 76–80. DOI: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2020-79.1-20>
21. Феоктистова, И. А., & Лазарева, А. А. (2017). Проблемы формирования вторичной языковой личности и научной концептосферы иностранных студентов-филологов. *Международный научно-исследовательский журнал*, 4, 76–78. DOI: <https://doi.org/10.23670/IRJ.2017.58.065>
22. Юсупова, З. Ф. (2016). Текстотрический подход в обучении русскому языку в условиях поликультурного образования. *Региональная картина мира в языковой концептуализации: динамика культурных смыслов*, 262–268.

REFERENCES

1. Avvakumova, E. A., & Baranova, N. Ju. (2015). Realizacija fenomena precedentnosti v uchebnyh posobijah i trenirovochnykh testah po russkomu jazyku kak inostrannomu [Implementation of the phenomenon of precedence in textbooks and practice tests in Russian as a foreign language]. *Pedagogicheskoe obrazovanie na Altae [Pedagogical education in Altai]*, 2, 80–83. (in Russian)
2. Baranova, N. Ju. (2016). *Kriterii otbora precedentnykh tekstov v obuchenii russkomu jazyku kak inostrannomu [Criteria for the selection of precedent texts in teaching Russian as a foreign language]*. Proc. of the VI sci. int. conf. “Molodezh’ i XXI vek”, 25-26 February, Kursk, 22–27. (in Russian)
3. Bohdanova, I. V. (2016). *Suhestyvnyi potentsial pretsedentnykh odynyt v ukrainskomu mediinomu dyskursi pochatku XXI st.* (Dys. kand. filol. nauk) [Suggestive potential of precedent units in the Ukrainian media discourse of the beginning of the XXI century (Philology PhD thesis)]. Donets’kyj natsional’nyj universytet, Vinnytsia. (in Ukrainian).
4. Borisova, I. (2015). Osobennosti formirovaniya vtorichnoj jazykovoj lichnosti studentov nejazykovykh profilej [The peculiarities of forming the secondary linguistic personality of non-linguistic students]. *Vestnik MGOU. Serija: Pedagogika [MGOU Bulletin. Series: Pedagogy]*, 1, 30–36. (in Russian)
5. Dilmukhametova, G. R. (2014). Poslovcy i pogovorki kak sredstvo formirovaniya jetnokul’turnoj kompetentnosti uchashchihhsja na urokah rodnogo jazyka [Proverbs and sayings as a means of forming ethno-cultural competence of pupils at the lessons of the native language]. *Vestnik Bashkirskogo universiteta [Bulletin of the Bashkir University]*, 2, 722–727. (in Russian)

6. Dominikova, S. F. (2019). Lingvokul'turologicheskij resurs precedentnyh fenomenov v obuchenii RKI [Linguoculturological resource of allusive phenomena in the process of teaching Russian as a foreign language]. Proc. of the XX sci. int. conf., October 3, (pp. 306–312). Minsk. (in Russian)
7. Dulebova, I. (2016). Precedentnye fenomeny v processe prepodavaniya russkogo jazyka v slovackih vuzah [Precedential phenomena in the process of teaching Russian language in Slovak universities]. *Advances in Social Science [Education and Humanities Research]*, 122, 231–234. (in Russian)
8. Fedortsova, O. (2020). Tekstotsentrychnyi pidkhid do navchannia inozemnoi movy u VNZ [Textocentric approach to learning foreign language in higher education institutes]. *Molody vchenyi [Young scientist]*, 3, 76–80. DOI: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2020-79.1-20>. (In Ukrainian)
9. Feoktistova, I. A., & Lazareva, A. A. (2017). Problemy formirovaniya vtorichnoj jazykovoj lichnosti i nauchnoj konceptosfery inostrannyh studentov-filologov [Problems of secondary linguistic persona formation and scientific sphere of concepts among foreign student-philologists]. *Mezhdunarodnyy nauchno-issledovatel'skiy zhurnal [International Research Journal]*, 4, 76–78. DOI: <https://doi.org/10.23670/IRJ.2017.58.065>. (in Russian)
10. Gudkov, D. B. (2003). *Teorija i praktika mezhkul'turnoj kommunikacii [Theory and practice of intercultural communication]*. Moscow: Gnozis Publ. (in Russian)
11. Jusupova, Z. F. (2016). Tekstocentricheskij podhod v obuchenii russkomu jazyku v uslovijah polikul'turnogo obrazovanija [Text-centric approach in teaching the Russian language in terms of multicultural education]. *Regional'naja kartina mira v jazykovoj konceptualizacii: dinamika kul'turnyh smyslov: sbornik statej [Regional picture of the world in language conceptualization: the dynamics of cultural meanings: a collection of articles]*, 262–268. (in Russian)
12. Kamajdanova, N. A., & Kosovan, O. L. (2018). Lingvokognitivnye kompetencii "vtorichnoj jazykovoj lichnosti" [Linguocognitive competences of the "secondary linguistic personality"]. *Problemy, perspektivy i napravlenija innovacionnogo razvitiya nauki [Problems, perspectives and directions of innovative development of science]*, 194–198. (in Russian)
13. Kanevska, O. B., & Hostra, K. V. (2020). Model' formirovaniya vtorichnoj jazykovoj lichnosti posredstvom raboty s precedentnymi fenomenami kul'tury na urokah russkogo jazyka kak inostrannogo [A Model for the Formation of Secondary Linguistic Personality through Work with Precedent Cultural Phenomena during Classes in the Russian Language as a Foreign Language]. *Integracija obrazovanija [Integration of Education]*, 24(2), 296–315. DOI: <https://doi.org/10.15507/1991-9468.099.024.202002.296-315>. (in Russian)
14. Karaulov, Y. N. (2010). *Russkij jazyk i jazykovaja lichnost' [Russian Language and Language Personality]*. Moscow: LKI Publ. (in Russian)
15. Katernina, V. V., & Logutenkova, O. N. (2018). Vtorichnaja jazykovaja lichnost' v kontekste kul'tury [Secondary language personality in the context of culture]. *Aktual'nye problemy filologii i pedagogiceskoj lingvistiki [Current problems of philology and pedagogical linguistics]*, 1(29), 42–50. DOI: 10.29025/2079-6021-2018-1(29)-42-50. (in Russian)
16. Kolysheva, E. Ju. (2018). Integracija jazykovogo i literaturnogo obrazovanija v kontekste obuchenija literature na osnove tekstocentricheskogo podhoda [Integration of language and literary education in the context of teaching literature on the basis of a textcentral approach]. *Problemy sovremennogo filologicheskogo obrazovanija [Problems of modern philological education]*, XVI, 130–142. (in Russian)
17. Pavlyk, O. A. (2008). Tekstotsentrychnyi pidkhid do navchannia ukraïnskoï movy yak druhoï (blyzkosporidnenoï) [Text centric approach to teaching Ukrainian as a second (closely related) language]. *Pedahohichni nauky: zbirnyk naukovykh prats [Collection of scientific works «Pedagogical sciences»]*, 49, 108–112. (in Ukrainian)
18. Potemkina, E. V. (2013). Precedentnyj tekst kak edinica formirovaniya kognitivnogo urovnja vtorichnoj jazykovoj lichnosti [Precedent text as a unit of cognitive level of secondary language personality]. *Aktualnye voprosy sovremennoj filologii i zhurnalistiky [Current issues of modern philology and journalism]*, 9, 62–68. (in Russian)
19. Rebrii, O. V., & Tashchenko, H. V. (2015). Precedentni imena yak problema literaturnoho perekladu [Precedent names as a problem of literary translation]. *Visnyk KhNU im. V. N. Karazina. Inozemna filolohiia [The Journal of V. N. Karazin Kharkiv National University. Foreign philology]*, 81, 272–280. (in Ukrainian)
20. Sakharuk, I. V. (2015). Status precedentnyh edinic v sisteme intertekstual'nyh edinic sovremennogo ukraïnskogo medijno-go diskursa [Status of Precedent Units in the System of Intertextual Means of Contemporary Ukrainian Media Discourse]. *Journal of Linguistics. Jazykovedný casopis*, 66(2), 127–143. DOI 10.1515/jazcas-2016-0003. (in Russian)
21. Tihonovich, V. S., & Andreeva, L. S. (2015). Precedentnye fenomeny kak komponenty ruskoj jazykovoj lichnosti i puti vključenija ih v uchebnye materialy po ruskomu jazyku kak inostrannomu [Precedent phenomena as components of the Russian linguistic personality and ways to include them in teaching materials on Russian as a foreign language]. Proc. of the V sci. int. conf. *molodyh uchenyh fakul'teta mezhdunarodnyh otnoshenij BGU. "Mezhdunarodnye otnoshenija: istorija, teorija, praktika"* (pp. 192–195). Minsk. (in Russian)
22. Zhyhalkina, J. M. (2017). Vtorynna movna osobystist u konteksti mizhkulturnoi komunikatsii [Secondary language personality in the context of intercultural communication]. *Naukovi pratsi. Filolohiia. Movoznavstvo [Scientific works. Philology. Linguistics]*, 282, 36–39. (in Ukrainian)

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

Kateryna Hostra – Teaching Assistant at the Department of Translation and Slavic Philology of Kryvyi Rih State Pedagogical University; e-mail: gostra555@gmail.com; ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2266-492X>; GOOGLE SCHOLAR: https://scholar.google.com.ua/citations?user=tvLqe9AAAAAJ&hl=uk*; RESEARCH GATE: https://www.researchgate.net/profile/Kateryna_Hostr